

เปิดตัว 11 งานวิจัยเพื่อสังคมไทยไร้คอร์รัปชัน

เราทราบกันดีอยู่แล้วว่าคอร์รัปชันเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทยที่เรื้อรังมาเป็นเวลานาน สร้างความเสียหายแก่สังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาในด้านต่างๆ ของประเทศชาติอย่างมหาศาล แม้ที่ผ่านมาจะมีความพยายามจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมในการแก้ไขปัญหาทั้งด้วยวิธีการออกกฎหมาย นโยบาย ตั้งคณะกรรมการใหม่ๆ หรือมีโครงการชักชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยมากมาย แต่ปัญหานี้ก็ยังไม่ลดลงเท่าไรเลย

เพื่อความเป็นธรรมแก่องค์กรและกลุ่มคนที่ทำงานต่อสู้กับคอร์รัปชันมาอย่างหนักหน่วงตลอดเวลาที่ผ่านมา ไม่ใช่ว่ามาตรการหรือโครงการต่างๆ นั้นจะไม่ได้ผลเลยเสียทีเดียว แต่อาจจะเป็นเพราะมันยังไม่ครอบคลุมพอที่จะสร้างผลกระทบทางสังคมที่ใหญ่จนเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานของชนในสังคมไปได้ ดังนั้น วิธีการหนึ่งที่จะสร้างความครอบคลุมเพื่อให้พลังที่ใส่ลงไปแก่ตรงจุด ก็คือการเข้าใจปัญหาน้อยอย่างลึกซึ้ง เข้าใจความแตกต่างของปัญหาจากมุมมองที่หลากหลาย และเข้าใจบริบทรอบด้านที่เป็นทั้งปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันนี้ ซึ่งการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งนี้ก็คือ การวิจัย นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การวิจัย ที่นักวิจัยนั่งอยู่ในห้องทำงาน อ่านหนังสือ สรุปรายชื่อ แม้จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ แต่อาจไม่เห็นภาพความเป็นจริงในสังคมได้ครบ การทำวิจัยเรื่องคอร์รัปชันจึงเริ่มมีการใช้กระบวนการแบบ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) มากขึ้น หรืออธิบายอย่างง่าย ๆ ก็คือการชักชวนให้คนในพื้นที่จริงเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยด้วย นักวิจัยก็นำผลการศึกษามาประเมินวิธีวิจัยที่ถูกต้องทางวิชาการ ไปทดลองในพื้นที่จริงเลย แล้วนำผลการปฏิบัติจริงกลับมาศึกษาอีกที เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมที่สุด และเริ่มมีการประยุกต์ความรู้จากหลายหลายศาสตร์เข้ามาช่วยกันทำความเข้าใจปัญหาและคิดหาวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ด้วย ไม่ว่าจะ เป็นเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ การตลาด หรือภาษาศาสตร์ เพื่อให้กระบวนการหรือเครื่องมือสุดท้ายที่สามารถนำไปใช้ได้จริงมีความครบเครื่องจริงๆ

ในปีที่ผ่านมาผมได้นำเสนอความรู้และข้อค้นพบใหม่ๆ จากงานวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการต่อต้านคอร์รัปชันในประเทศไทยในหลายบทความ วันนี้จึงอยากรวบรวมงานต่างๆ ที่มีความแปลกใหม่มาสรุปให้เห็นว่า งานวิจัยของไทยก็มีความล้ำหน้าทางวิชาการ และที่สำคัญไม่ล่อยอยู่บนหอคอยงาช้าง เพราะมีการทดลองใช้จริงแล้วด้วย โดยทั้ง 11 โครงการวิจัยนี้ เป็นโครงการ

ภายใต้ แผนงานท้าทายไทย เรื่องสังคมไทยไร้คอร์รัปชัน ระยะที่ 2 ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยมีคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาฯ เป็นผู้ประสานงานหลักโครงการ โดยทั้ง 11 โครงการนี้ แบ่งกลุ่มไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการใหญ่ 3 ประการ ดังนี้

1.) เพื่อสร้างดัชนี หรือ ตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงความเสี่ยงต่อการคอร์รัปชันในระดับพื้นที่ (corruption risk index) เพื่อเป็นเครื่องมือชี้ระดับและความก้าวหน้าของการลดคอร์รัปชันเปรียบเทียบกับพื้นที่ต่างๆ อันจะนำไปสู่การสร้างความตื่นตัวของประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ โดยดัชนีความเสี่ยงต่อการคอร์รัปชันในระดับพื้นที่จะรวมไปถึงความรู้ทางการคลัง (fiscal literacy) และความรู้ทางกฎหมาย (legal literacy) ด้วย วัตถุประสงค์นี้ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ได้แก่

1.1) การออกแบบและการทดลองต้นแบบเครื่องมือการป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันของสาธารณะ (Design and Prototyping of PUBLIC Anti-Corruption Platform) เป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับกระบวนการทางนิติบัญญัติ ที่สร้าง ทดสอบ และประเมินผลต้นแบบเว็บไซต์เสร็จสมบูรณ์แล้ว โดยได้ทำการเก็บข้อมูลการเข้าถึงกระบวนการนิติบัญญัติของการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรอย่างครบถ้วน และเก็บข้อมูลผู้ใช้เป็นรายประเด็น และพื้นที่ โดยไม่มีการเก็บข้อมูลส่วนตัว จากนั้น สามารถนำมาสร้างตัวชี้วัดความสนใจของประชาชนในรายประเด็นและรายพื้นที่

1.2) การออกแบบและการทดลองต้นแบบเครื่องมือการป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันของชุมชน: กรณีศึกษา กทม. น่าน นครราชสีมา และแม่ฮ่องสอน (Design and Prototyping of COMMUNITY Anti-Corruption Platform) เป็น WebApp ที่ถูกสร้างขึ้นจากความสนใจและความสามารถทางเทคโนโลยีในระดับชาวบ้านของประชาชนในพื้นที่จังหวัดน่านและกรุงเทพฯ โดยได้ทำการทดสอบและปรับปรุงจนเสร็จสมบูรณ์แล้ว จากนั้นนำมาสร้างตัวชี้วัดจากการวัดสัดส่วนของความร่วมมือกับภาครัฐท้องถิ่น ความสนใจในการเข้าถึงข้อมูลที่มีการเปิดเผย และการตัดสินใจร้องเรียนของประชาชนในพื้นที่ เปรียบเทียบกับจำนวนกิจกรรมเดียวกันในอดีตที่ผ่านมา

1.3) การออกแบบและการทดลองต้นแบบเครื่องมือการป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันของเยาวชน (Design and Prototyping of YOUTH Anti-Corruption Platform) เป็น App สำหรับนักเรียน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็น ร้องเรียน ตรวจสอบ และดูแลโรงเรียนของตนเอง รวมทั้งยังใช้เพื่อการเปิดเผยข้อมูลของโรงเรียนกับสาธารณะด้วย โดยได้สร้างทดลองนำไปใช้จริง และปรับปรุงเสร็จสมบูรณ์แล้ว หากนำไปใช้จริงสามารถคำนวณตัวชี้วัดเปรียบเทียบคุณภาพในรายโรงเรียนทั้งด้านบวกและด้านลบ และเมื่อคำนวณผลรวมของโรงเรียน สามารถพิจารณาเป็นรายจังหวัด ภาค และประเทศได้

2.) เพื่อพัฒนากลไกต้นแบบ มาตรการและแนวทางขยาย

ผลระบบบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาลในหน่วยงานในระดับพื้นที่ที่ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเน้นที่กระบวนการสำคัญ เช่น การเปิดเผยข้อมูล การให้เบาะแส และอื่นๆ ที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และร่วมแก้ไขปัญหาคือ สร้างวัฒนธรรมธรรมาภิบาล ลดการใช้ดุลพินิจ และการรับผิดชอบของหน่วยงาน วัตถุประสงค์นี้ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 5 โครงการ ได้แก่

2.1)โครงการราชการไทยไร้คอร์รัปชัน: การสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการแจ้งเบาะแสการทุจริต

2.2)โครงการกระบวนการติดตั้งระบบและกลไกในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนหลังแฟลตร่วมพัฒนา เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

2.3)โครงการกลไกการเสริมสร้างธรรมาภิบาลท้องถิ่น และการเฝ้าระวังติดตามการคอร์รัปชันโดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษา : พื้นที่อำเภอป่าสัก จังหวัดน่าน

2.4)โครงการกระบวนการขับเคลื่อนเครือข่ายการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลสู่สังคมปลอดคอร์รัปชันในจังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษาดำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน ตำบลพระพุทธ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

2.5)โครงการกระบวนการเสริมสร้างธรรมาภิบาลบนฐานวัฒนธรรมชุมชนสู่สังคมปลอดคอร์รัปชัน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.)เพื่อสร้างความตระหนักรู้และความรู้ให้แก่ประชาชน โดยการสร้างการเรียนรู้จากองค์ความรู้ งานวิจัยและกรณีศึกษาการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เช่น ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ ความซับซ้อนของการจัดซื้อจัดจ้าง ความยุ่งยากของการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สื่อสาธารณะ สื่อการเรียนการสอน หรือสื่อออนไลน์ เพื่อลดปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในพื้นที่ วัตถุประสงค์นี้ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ได้แก่

3.1)การออกแบบและการทดลองต้นแบบเครื่องมือการป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันของเครือข่ายต่อต้านคอร์รัปชัน (Design and Prototyping of NETWORK Anti-Corruption Platform) เพื่อเป็นเครือข่ายของการทำงานของภาคส่วนต่างๆ เพื่อการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ผ่าน WebApp ที่สร้าง ทดสอบ และปรับปรุงเพื่อให้สามารถนำไปใช้จริงได้จากความเห็นขององค์กร หน่วยงาน มูลนิธิและเครือข่ายต่างๆ ที่ร่วมทำงานเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน ความโปร่งใส และการเปิดเผยข้อมูล ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ

3.2)การทดลองทางเศรษฐศาสตร์ในห้องทดลอง เพื่อบูรณาการการป้องกันปัญหาการคอร์รัปชัน (Laboratory Economic Experiment for Anti-corruption Integration) โดยนำความรู้จากการทดลองทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับแนวทางการสร้างความร่วมมือในสังคมไทย ในมิติของความร่วมมือระหว่างประชาชนด้วยกันเอง กับความร่วมมือกับภาครัฐ โดยเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้และผลการทดลองดังกล่าวสู่สาธารณะ

3.3)การศึกษามโนทัศน์คำว่า คอร์รัปชัน ในสังคมไทย ในมิติทางภาษาศาสตร์สังคมเชิงปริชาน เพื่อสร้างคู่มือในการใช้ภาษาเพื่อป้องกัน และสร้างความรู้สึกไม่ดีต่อสถานการณ์การคอร์รัปชัน โดยผลที่ได้มาจากการทดลองทางภาษาศาสตร์

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า งานวิจัยเรื่องคอร์รัปชันของไทยในยุคนี้ มีการประยุกต์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์ มีการใช้กระบวนการและเครื่องมือที่ทันสมัย บนพื้นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ จนสามารถสร้างนวัตกรรมสังคม ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมด้วย ที่ทดสอบแล้วว่าสามารถนำไปแก้ไขปัญหาคือจริง ทำให้มีความครอบคลุมเพียงพอที่จะสร้างผลกระทบทางสังคมที่ใหญ่จนเปลี่ยนบรรทัดฐานของคนในสังคมได้ หากได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องเพื่อขับเคลื่อนงานต่อในอนาคตที่ใหญ่ขึ้น ประเทศไทยก็มีความหวังที่จะเป็นประเทศที่ใสสะอาด ไร้การคอร์รัปชันได้จริงครับ

รศ.ดร.ต่อตระกูล ยมนาค และ ผศ.ดร.ต่อภัสสรย์ ยมนาค